

Andrzej Wróblewski

WYSTAWA PIERWSZOMAJOWA

„Życie Literackie” 1951, nr 8, s. 12 (w ramach serii: Krakowski Przegląd Plastyczny)

Święto 1 Maja – zostało przez artystów krakowskich uczczone specjalną wystawą o bardzo szeroko zakreślonej tematyce¹. Wśród dzieł, które na niej ujrzeliśmy, na pierwsze miejsce wysuwa się obraz Jerzego Potrzebowskiego *Generał Walter w Hiszpanii*. Postać gen. Świerczewskiego wyraża siłę i opanowanie, postacie pierwszoplanowe są stypizowane, pejzaż dobrze lokalizuje akcję. Braki widoczne są w rysunku niektórych postaci oraz w szkicowości dalszych planów. W całości obraz odpowiada swą formą artystyczną doniosłości wyrażonych w nim treści historycznych i psychologicznych.

Spośród dalszych kompozycji figuralnych warto wymienić dwa obrazy historyczne [Mieczysława] Wątorskiego i obraz [Antoniego] Bartkowskiego, podejmującego odważnie aktualną tematykę (*Dzień radości i pokoju*). Obraz [Alfreda] Żmudy jest pracą charakterystyczną dla początkującego ale szczerego realisty, i co więcej, jest znamieny dla obecnej fazy realizmu socjalistycznego w naszej plastyce. Wadami tego obrazu są: elementy naturalizmu, braki kompozycji, forma nie pomagająca do wyrażenia treści. Strony dodatnie: rzeczowa obserwacja jednostkowa i próby typizowania.

Inaczej od wspomnianych przedstawiają się prace [Heleny] Lauer[-Czałowicz] (*Pochód pierwszomajowy*), [Edwarda] Wieczorka (*Brygada SP w drodze do Nowej Huty*) i [Stanisława] Wałacha (*Na Czyn Pierwszomajowy zakładamy spółdzielnię produkcyjną*). W obrazach tych, przy całej kulturze formalnej autorów, widać braki realistycznej obserwacji, które powodują nie tylko osłabienie wyrazu całości, ale czasem nawet zafałszowanie tego wyrazu (np. obraz Lauer). Z kompozycji szczęśliwie przewyciężających formalistyczne obciążenia należało by wymienić: [Tadeusza] Łakomskiego *Święto ludowe*, [Lestawa] Zajączkowskiego *Budowniczy miasta socjalistycznego* i [Stanisława] Jakubczyka *Przed Pierwszym Majem. Narada produkcyjna* Aliny Jasiewiczowej[-Walczak] nie wychodzi poza ramy szkicu.

Stosunkowo bogaty materiał obserwacyjny znajduje się w wystawionych pejzażach. Wprawdzie mało jest prac o głębszym ujęciu społecznym i psychologicznym – jak np. [Romana] Breitenwalda *Spotkanie w drodze* – niemniej jednak wielu malarzy dało dobrze podpatrzone sceny z ważnych odcinków produkcji i budownictwa. Część z nich grawituje ku naturalizmowi ([Feliks Kazimierz] Wygrzywański, [Magdalena] Cieślińska, [Ludwik] Leszko, [Juliusz] Słabiak), część opiera się raczej o tradycje wczesnoimpresjonistycznej notatki ([Helena] Wilczyńska-Żelazkówna, [Janina] Zakrzewska, [Ładysława] Tajber, [Stanisław] Paciorek, [Władysław]

¹ Mowa o *Wystawie Plastyki dla uczczenia Święta 1 Maja*, Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych, Kraków, maj 1951 [przyp. red.].

sława] Augustynowicz[-Dąbrowska], [Halina] Kostecka). Pejzaż nastrojowy reprezentują [Stanisław] Krzysztułowski i [Alfred] Terlecki. Z portretów (które na obecnej wystawie wypadły raczej słabo, tak tematycznie jak i formalnie) na uwagę zasługuje portret przodownika St. Figla z Nowej Huty ([Janiny] Muszanki-Łakomskiej), oraz oparte na drobnych tradycjach *Dzieci kaszubskie* [Zygmunta] Kałuskiego. Interesujący temat obrazu [Mariana] Konarskiego (*Miczurinowiec z Krzeszowic*) nie znalazł odpowiedniego pokrycia w samym portrecie.

Większość prac graficznych ma charakter migawek z życia i pracy, przy czym należy podnieść jako dodatnie objawy – szeroki zasięg tematyki (np. praca w polu – praca w przemyśle – opieka zdrowotna – budownictwo itd.)

Malarstwo historyczne

Pod tym tytułem została otwarta w Młodzieżowym Domu Kultury w Krakowie (przy ul. Krowoderskiej) wystawa objazdowa, opracowana przez zespół Biura Wystaw Objazdowych przy Muzeum Narodowym w Krakowie.

Wystawa *Malarstwa Historycznego* ma – jak podaje jeden tekstów – „pokazać rozwój malarstwa o temacie społeczno-politycznym, które w każdej epoce przybiera inną postać w wyniku ścierania się sił społecznych i odpowiadających im prądów w sztuce”. Pokaz posiada szerokie ramy chronologiczne (od starożytnego Egiptu po współczesność), i, razem z podanymi na tablicach tekstami i prelekcją oprowadzającego, jest obliczony na wielostronne zapoznanie widza z historią upolitycznionej sztuki. Takie środki, jak obrazowe przedstawienie przekroju klasowego każdej epoki historycznej, zasługują na szczególną pochwałę. Autorzy wystawy musieli nieraz borykać się z trudnością znalezienia takich reprodukcji, które by jasno mówiły o sytuacji społecznej danego okresu. Dlatego najwyraźniej wygląda pokaz sztuki z okresu wczesnego kapitalizmu, kiedy postępowi artyści śmiało stawiali problemy walki rewolucyjnej ([Francisco José de Goya y Lucientes] Goya, [Jacques-Louis] David, [Eugène] Delacroix, [Honoré V.] Daumier). Ostrą charakterystykę klasową widzimy w malarstwie rosyjskim i radzieckim, oraz w niektórych bardzo trafnie dobranych oryginałach z dawnego malarstwa polskiego. Tak np. w obrazie [Jana de] Rosena *Wymarsz oddziału w r. 1863* są doskonale pokazane główne siły napędowe powstania styczniowego: drobna szlachta i chłopi. Podobne celne są obrazy: [Michała] Stachowicza *Ks. Jakubowski wśród żołnierzy Kościuszki*, [Jana Nepomucena] Bizańskiego *Sypanie kopca Kościuszki* i Zajączkowskiego *Pogrzeb poległych w 1848*.

